

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дырэктар Інстытута журналістыкі

_____ С. В. Дубовік

_____ 2011 г.

Рэгістрацыйны № УД-_____/баз.

РЕДАКТАРСКАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ ЯКУБА КОЛАСА

Вучэбная праграма спецкурса для спецыяльнасці:

1-23 01 10-02 Літаратурная работа (рэдагаванне)

2011 г.

Складальнік:

А. М. Цікоцкі, дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання
Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат
філалагічных навук, дацэнт

Рэцэнзенты:

М. П. Карповіч, дацэнт кафедры тэорыі і метадалогіі журналістыкі
Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат
філалагічных навук, дацэнт;

С. В. Зелянко, вядучы рэдактар ДП “Выдавецтва “Пачатковая школа.

Рэкамендавана да зацвярджэння:

Кафедрай стылістыкі і літаратурнага рэдагавання
(пракакол № 3 ад 30 верасня 2011 г.);

Метадычнай камісіяй Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага
ўніверсітэта

(пракакол № __ ад 28 кастрычніка 2011 г.)

Адказны за рэдакцыю: А. М. Цікоцкі

Адказны за выпуск: А. М. Цікоцкі

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Дысцыпліна “Рэдактарская лабараторыя Якуба Коласа” з’яўляецца часткай пашыранага спецкурса “Тэкст: лінгвістычная арганізацыя і рэдагаванне”, які выкладаецца студэнтам III курса спецыяльнасці 1-23 01 10-02 “Літаратурная работа (рэдагаванне)” у 6-м навучальным семестры, і ўваходзіць у цыкл агульнапрафесійных і спецыяльных дысцыплін. Вывучэнне прадмета грунтуецца на ведах і ўменнях, атрыманых студэнтамі па дысцыплінах “Асновы творчай дзейнасці рэдактара”, “Методыка літаратурнага рэдагавання”, “Тэксталогія”, “Беларуская літаратура XX стагоддзя” і інш.

Спецкурс дазволіць пашырыць уяўленне пра асаблівасці рэдагавання мастацкай літаратуры і пісьменніцкай публіцыстыкі, пра карпатлівую працу мастакоў слова над сваімі творамі. Праграма прадугледжвае выкарыстанне разнатыпных практычных заданняў на падставе творчасці Якуба Коласа, разлічаных на паглыбленне тэарэтычных ведаў і набыццё практычных навыкаў у галіне рэдагавання мастацкай літаратуры і публіцыстыкі шляхам аналізу зробленых народным пісьменнікам Беларусі пры перавыданні правак і супастаўлення розных варыянтаў твораў.

Асноўная ўвага ў межах дысцыпліны адводзіцца даследаванню арганічнасці ўключэння моўнага факта ў структуру тэксту.

Мэта спецкурса: падрыхтаваць студэнта да прафесійнай працы над удасканаленнем тэкстаў мастацкай літаратуры і публіцыстыкі.

Задачы курса:

- паглыбляць і замацоўваць тэарэтычныя веды студэнтаў па розных раздзелах сучаснай беларускай мовы і стылістыкі беларускай мовы;
- выпрацоўваць уменні і навыкі лінгвістычнага аналізу мастацкага і публіцыстычнага тэкстаў, выяўлення ў іх канцэптуальных і другасных элементаў, спосабаў арганізацыі дыялога “аўтар – чытач”;
- развіваць уяўленне пра тэкст, створаны пісьменнікам, як мастацкую тканіну, у якой арганічна пераплятаюцца фактуальны і трапеічны, агульнаўжывальны і гутарковы моўныя складнікі;
- развіваць рэдактарскую кампетэнцыю студэнтаў у вучэбнай і

прафесійнай дзейнасці.

У выніку засваення курса студэнты павінны ведаць:

– асаблівасці мастацкага і публіцыстычнага метадаў, выкарыстаных аўтарам падчас тэкстастварэння розных жанраў мастацкай літаратуры і публіцыстыкі;

– асноўныя патрабаванні да ўключэння моўнай адзінкі ў структуру мастацка-публіцыстычнага тэксту;

– спецыфіку спалучэння рознастылёвых элементаў у тэкстах разнастайных жанраў;

– значэнне творчасці Я. Коласа ў беларускай літаратуры і журналістыцы.

Спецкурс “Рэдактарская лабараторыя Якуба Коласа” выкладаецца на працягу 6-га навучальнага семестра з формай кантролю ведаў – залікам. У адпаведнасці з тыпавым вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны адводзіцца 22 гадзіны, з якіх 10 гадзін – лекцыі, 12 гадзін – практычныя заняткі., ? – кіруемая самастойная праца студэнта.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Найменне раздзелаў, тэм	Колькасць гадзін				
		Аўдыторныя				Самаст. работа
		Лекцыі	Практыч., семінары.	Лаб. занят.	КСР	
1	Я. Колас – выдатны крытык і рэдактар. Ацэнка Я. Коласам мовы і стылю беларускай прэсы, радыё, мовы і стылю сучасных пісьменнікаў.	2	2			
2	Праца Я. Коласа над рэдагаваннем твораў П. Пестрака, М. Лынькова і інш. Асноўныя паграбаванні пісьменніка да мовы і стылю мастацкага твора.	2	2			
3	Праца пісьменніка над паэмай “Новая зямля”, трылогіяй “Наростанях”, падрыхтоўка да перавыдання аповесці “У палескай глушы”.	4	4			
4	Праца Я. Коласа над перавыданнем аповесці “Адшчапенец”.	2	4			
	<i>Усяго:</i>	10	12			

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Я. Колас – выдатны крытык і рэдактар.

Ацэнка Я. Коласам мовы і стылю беларускай прэсы, радыё, мовы і стылю сучасных пісьменнікаў

Вывучэнне пісьменнікам моўна-стылёвага багацця беларускіх народных гаворак. Коласаўскія сшыткі “Для запісу забытых слоў” і “Забытыя беларускія словы”.

Артыкул Я. Коласа “Кіруемыя і навучаючыся”. Коласаўскія ацэнкі дакладнасці словаўжывання ў СМІ, заўвагі аб выкарыстанні на радыё і ў газеце слоў і граматычных канструкцый, неўласцівых беларускай мове. Нататкі Я. Коласа аб вымаўленні некаторых слоў на радыё.

2. Праца Я. Коласа над рэдагаваннем твораў

П. Пестрака, М. Лынькова і інш. Асноўныя патрабаванні пісьменніка да мовы і стылю мастацкага твора

Крытычныя заўвагі, зробленыя пісьменнікам у сувязі з выхадам з друку рамана П. Пестрака “Сустрэнемся на барыкадах”. Коласаўская ацэнка раманаў М. Лынькова. Крытыка празмернага ўжывання ў гэтых творах мясцовай лексікі, няўдалай стылізацыі пад народную мову, манернасці мастацкага маўлення. Стылістычная ацэнка некаторых вобразных сродкаў у творах беларускіх паэтаў.

3. Праца пісьменніка над паэмай “Новая зямля”, трылогіяй “На ростанях”, падрыхтоўка да перавыдання аповесці “У палескай глушы”

Праца Я. Коласа над паэмай “Новая зямля”. Удасканаленне пісьменнікам мовы трылогіі “На ростанях”. Падрыхтоўка да перавыдання аповесці “У палескай глушы”. Коласаўскія змены ў сюжэце і кампазіцыі твора. Праца над лексікай аповесці. Замена дыялектызмаў і русізмаў сінанімічнымі сродкамі. Праца над сінтаксічнай будовай тэксту.

4. Праца Я. Коласа над перавыданнем аповесці “Адшчапенец”

Сюжэтна-кампазіцыйныя змены пры перавыданні аповесці “Адшчапенец”. Праца над лексічным багаццем беларускай мовы, адлюстраваным у аповесці. Сінтаксічныя змены, унесеныя Я. Коласам пры перавыданні.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

I. Літаратура

Асноўная

1. Александровіч, С. Х. Гісторыя і сучаснасць: літ.-крыт. артыкулы / С. Александровіч. – Мінск: Беларусь, 1968. – 255 с.
2. Берднік, С. Моўнае багацце трылогіі Я. Коласа “На ростанях” / С. Берднік // Нар. асвета. – 1984. – № 11. – С. 23–27.
3. Голуб И. Б. Конспект лекций по литературному редактированию / И. Б. Голуб. – М.: Айрис-пресс, 2004. – 432 с.
4. Каўрус А. З крыніц народнай мовы: [Аб мове твораў Я. Коласа] / А. Каўрус. – Мінск: Выш. шк., 1968. – 80 с.
5. Каўрус, А. А. Мова народа, мова пісьменніка / А. А. Каўрус. – Мінск: Маст. літ., 1989. – 247 с.
6. Красней, В. П. 3 працы Якуба Коласа над паэмай “Новая зямля” / В. П. Красней // Веснік БДУ. Сер. 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. Псіхалогія. – 1982. – № 1. – С. 18–22.
7. Литературное редактирование: курс лекций / под ред. Н. С. Валгиной. – Изд. 2-е, испр. и дополн. – М.: МПИ, 1989. – 128 с.
8. Лужанін, М. Колас расказвае пра сябе: аповесць-эсэ / М. Лужанін. – Мінск: Маст. літ., 2010. – 430 с.
9. Мильчин, А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М.: Логос, 2005. – 524 с.
10. Навуменка, І. Якуб Колас: нарыс жыцця і творчасці / І. Навуменка. – Мінск: Нар. асвета, 2003. – 205 с.
11. Редакторская подготовка изданий / под ред. С. Г. Антоновой. – М.: 2004. – 496 с.
12. Стилистика и литературное редактирование / под ред. В. И. Максимова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Гардарики, 2007. – 653 с.
13. Янкоўскі, Ф. М. Аб працы Я. Коласа над мовай рамана “На ростанях” / Ф. М. Янкоўскі. – Мінск, 1989.

Дадатковая

1. Іваноў, Я. Я. Афарыстыка мовы мастацкага твора: паэма Я. Коласа “Новая зямля”: лексікаграф. аспект: дапаможнік / Я. Я. Іваноў. – Магілёў: МДУ, 2004. – 80 с.
2. Каўрус, А. Мовазнаўчы аспект мастацкага твора: (Трылогія Я. Коласа “На ростанях”) / А. Каўрус // Польша. – 1986. – № 1. – С. 208–219.
3. Міхневіч, А. Я. Афарыстыка Я. Коласа: [Да пастаноўкі праблемы] / А. Я. Міхневіч // Беларус. лінгвістыка. – 1983. – Вып. 22. – С. 59–65.
4. Мушынскі, М. Ад задумы да здзяйснення: творчая гісторыя “Новай зямлі” і “Сымона-музыкі” / М. Мушынскі. – Мінск: Навука і тэхніка, 1965. – 141 с.
5. Мушынскі, М. Якуб Колас: летапіс жыцця і творчасці / М. Мушынскі. – Мінск: Маст. літ., 1982. – 543 с.
6. Навуменка, І. 3 глыбінь жыцця: крытычныя эцюды аб творчасці Я.

Коласа / І. Навуменка. – Мінск: Дзяржвыд БССР, 1960. – 109 с.

7. Навуменка, І. Якуб Колас: духоўны воблік героя / І. Навуменка. – Мінск: БДУ, 1981. – 237 с.

8. Народныя песняры: да 90-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа: зборнік артыкулаў / пад рэд. І. Я. Навуменкі. – Мінск: БДУ, 1972. – 270 с.

9. Падлужны, А. І. Лінгвістычныя погляды Я. Коласа / А. І. Падлужны // Каласавіны: матэрыялы навук. канф. з нагоды 90-годдзя творчай дзейнасці Я. Коласа / Дзярж. літ.-мемар. музей Я. Коласа; рэд. Г.В.Гавароўскі. – Мінск, 1997. – С. 105–114.

10. Пшыркоў, Ю. Летапісец свайго народа: жыццёвы і творчы шлях Якуба Коласа / Ю. Пшыркоў. – Мінск: Навука і тэхніка, 1982. – 365 с.

11. Рагойша, В. П. Пераклаў Я. Колас / В. П. Рагойша. – Мінск: БДУ, 1972. – 110 с.

II. Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці

Пры ацэнцы засваення тэарэтычнага матэрыялу і яго практычнага выкарыстання ўлічваецца ўменне студэнта:

– тлумачыць асноўныя палажэнні артыкулаў Я. Коласа, прысвечаных праблемам культуры мовы;

– характарызаваць праўкі, зробленыя пісьменнікам пры ўдасканаленні сваіх твораў;

– супастаўляць розныя рэдакцыі твораў Я. Коласа і выяўляць магчымыя прычыны праведзеных змяненняў (экстра- і інтралінгвістычныя);

– выпрацоўваць стратэгію рэдактарскіх дзеянняў пры рэдагаванні мастацкага і публіцыстычнага твораў;

– лагічна і доказна абгрунтоўваць рэдактарскія праўкі, якія Я. Колас прапаноўваў іншым пісьменнікам.

III. Тэматыка практычных работ

1. Я. Колас пра культуру мовы і якасныя характарыстыкі асобных твораў беларускай літаратуры.

2. Коласаўская ацэнка раманаў П. Пестрака, М. Лынькова і інш.

3. Праца Я. Коласа над паэмай “Новая зямля”.

4. Праца Я. Коласа над перавыданнем частак трылогіі “На ростанях”.

5. Удасканаленне Я. Коласам сюжэта і кампазіцыі аповесці “Адшчапенец”.

6. Удасканаленне Я. Коласам мовы аповесці “Адшчапенец”.